

حل تمرین درس ۱۴ (کتاب نحو مقدماتی)

پرسش و تمرین

۱. اسم منصوب که زمان یا مکان وقوع فعل را بیان می کند چه نام دارد ؟
 - مفعول فیه
۲. ظرف متصرف و غیر متصرف چه فرقی با هم دارند ؟ مثال بزنید.
 - ظرف متصرف: مسجد، یوم
 - غیر متصرف: عند، الآن
۳. "واو" معیت چیست و اسم بعد از آن چه نام دارد ؟
 - مفعولٌ معه
۴. چه هنگام عامل مفعول معه حذف می شود ؟
 - بعد از ما و کیف استفهامیه
۵. ظرف های ذیل را ترجمه کنید و تعیین نمایید که آیا مکانی اند یا زمانی، معربند یا مبنی، متصرفند یا غیر متصرف ؟
 - هُنَا: اینجا- مبنی، مکانی، غیر متصرف
 - إِذَا: هنگامی که- مبنی، زمانی، غیر متصرف
 - يَوْمٌ: روز- معرب، زمانی، متصرف
 - هُنَاكَ: آنجا- مبنی، مکانی، غیر متصرف
 - بَعْدَ: معرب، زمانی، غیر متصرف
 - فَوْقَ: بالا- مبنی، مکانی، غیر متصرف
 - عِنْدَ: نزد- مبنی، مکانی، غیر متصرف
 - أَمْسٍ: دیروز- مبنی، زمانی
 - مَسْجِدٍ: معرب، مکانی، متصرف
 - أَيَّانَ: زمانی که- مبنی، مکانی، غیر متصرف
 - حَيْثُ: مکانی که- مبنی، مکانی، غیر متصرف
 - ثَمَّ: آنجا- مبنی، مکانی، غیر متصرف
۶. کلماتی که با خط مشخص شده اند جزء کدام يك از مفعول ها هستند ؟ عامل هر کدام را مشخص کنید.

۱) قرآن کریم: قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَ نَهَارًا.

- قَوْمِي: مفعول به، تقديرًا منصوب
- لَيْلًا: مفعول فيه زمانی

(۲) قرآن کریم: فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَ شُرَكَاءَكُمْ.

- أَمْرَكُمْ: مفعول به
- شُرَكَاءَكُمْ: مفعول معه یا عطف

(۳) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: مَنْ لَمْ يَضْبِرْ عَلَى ذُلِّ التَّعَلُّمِ سَاعَةً، بَقِيَ فِي ذُلِّ الْجَهْلِ أَبَدًا.

- سَاعَةً: مفعول فيه (زمانی، متصرف)
- أَبَدًا: مفعول فيه (غیر متصرف)

(۴) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: لَا تَعْمَلْ شَيْئًا مِنْ الْخَيْرِ رِيَاءً وَلَا تَدَعُهُ حَيَاءً.

- شَيْئًا: مفعول به
- رِيَاءً: مفعول له
- حَيَاءً: مفعول له

(۵) امام علی علیه السلام: مَنْ يَأْمَلُ أَنْ يَعِيشَ غَدًا فَإِنَّهُ يَأْمَلُ أَنْ يَعِيشَ أَبَدًا وَ مَنْ يَأْمَلُ أَنْ يَعِيشَ أَبَدًا يَفْسُقُ قَلْبُهُ وَ يَزْغَبُ فِي الدُّنْيَا.

- غَدًا: مفعول فيه
- أَبَدًا: مفعول فيه

(۶) إِذَا شِئْتَ أَجِبْهَا التَّلْمِيذُ أَنْ تَكُونَ مَحْبُوبًا فَأَسْأَلُكَ سُلُوكَ الْمُجْتَهِدِينَ الْعُقَلَاءِ وَ أَتْرُكَ سَبِيلَ الْكِسَالَى الْحَمَقَى وَ قُلْ قَوْلًا سَدِيدًا وَ أَفْعَلْ فِعْلًا حَمِيدًا.

- سُلُوكَ: مفعول مطلق نوعی
- سَبِيلَ: مفعول به
- قَوْلًا: مفعول مطلق نوعی
- فِعْلًا: مفعول مطلق نوعی

۷. ترکیب کنید:

(۱) قرآن کریم: وَ رَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا.

- رَتَّلَ: فعل امر، فاعل: «انت» مستتر
- الْفُرْآنَ: مفعول به و منصوب
- تَرْتِيلاً: مفعول مطلق تأكیدی و منصوب ظاهراً

(۲) رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: وَأَعْلَمُ أَنَّ الصَّدَقَ مُبَارَكٌ.

- وَأَعْلَمُ: فاعل: «انت» مستتر
- الصَّدَقَ: اسم أَنْ و منصوب
- مُبَارَكٌ: خبر أَنْ و مرفوع
- أَنْ: حرف مشبیه بالفعل (نواسخ ۲)

(۳) امام علی علیه السلام: سَلْ تَفَقُّهَا وَ لَا تَسْأَلْ تَعَنَّأَ.

- سَلْ: فاعل: «انت» مستتر
- تَفَقُّهَا: مفعول له و منصوب
- تَسْأَلْ: فاعل: «انت» مستتر
- تَعَنَّأَ: مفعول له و منصوب

۸. جواب صحیح را با این علامت (✓) مشخص کنید.

(۱) علایم رفع اسم عبارتند از:

- (الف) ضمه، الف، واو. ✓ (ج) واو، الف، کسره.
 (ب) ضمه، فتحه، واو. (د) الف، ضمه، فتحه.

(۲) در کدام يك از کلمات ذیل، ضمیر بارز وجود دارد ؟

- (الف) إِضْرِبْنِ. ✓ (ج) إِعْلَمِ.
 (ب) تَنْصُرُ. (د) الف و ب.

(۳) کدام جمله درباره نایب فاعل غلط است ؟

(الف) اسمی است مرفوع.

(ب) همان مفعول است که اعراب فاعل را می گیرد.

(ج) فعل مجهول به آن نسبت داده می شود.

(د) پس از فعل معلوم می آید. ✓

(۴) کدام يك از گزینه های ذیل نقش «خَلَقَكُمْ» در آیه شریفه «وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ» را کامل بیان کرده ؟

(الف) فعل، فاعل و مفعول است. (ج) جمله فعلیه است.

(ب) خبر برای الله است. (د) الف، ب، ج. ✓

(۵) «لِلَّهِ» در آیه شریفه «الْحَمْدُ لِلَّهِ» چه نوع خبری است؟

(الف) مفرد جامد. (ج) جار و مجرور. ✓

(ب) مفرد مشتق. (د) ظرف.

(۶) افعال مقاربه عبارتند از:

(الف) كَادَ، عَسَى، أَوْشَكَ. ✓ (ج) ظَنَّ، وَجَدَ، حَسِبَ. (افعال دو مفعولی)

(ب) كَانَ، صَارَ، لَيْسَ. (افعال ناقصه) (د) لَيْتَ، لَعَلَّ. (مشبیه بالفعل)

(۷) مفعولٌ له عبارت است از:

(الف) مصدری که برای بیان علت ذکر می شود. ✓

(ب) اسم منصوبی که فعل فاعل بر آن واقع می شود.

(ج) اسم منصوبی که پس از واو به معنای مع قرار می گیرد.

(د) اسم منصوبی که زمان یا مکان وقوع فعل را بیان می کند.

(۸) «علیا» در جمله «سَافَرْتُ وَ عَلِيَا»:

(الف) مفعولٌ مطلق است. (ج) مفعولٌ به است.

(ب) مفعولٌ له است. (د) مفعولٌ معه است. ✓

(۹) ظرف غیر متصرف ظرفی است که:

الف) به صورت ظرف و غیر ظرف استعمال شود.

ب) حرکت آخرش متغیّر است.

ج) فقط به عنوان ظرف استعمال شود. ✓

د) هیچ کدام.

۱۰) «هاء» در آیه شریفه «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ»:

الف) فاعل. (ج) مفعولٌ به دوم.

ب) نائب فاعل. (د) مفعولٌ به اول. ✓

۱۱) اعراب و علامت اعراب کلمه «التَّوَابِينَ» در آیه شریفه «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَابِينَ».

• اللّٰه: اسمٌ إنّ

• يُحِبُّ: خبرٌ إنّ

• التَّوَابِينَ: مفعول

الف) نصب و علامت آن «ياء و ن». (ج) نصب و علامت آن «ن».

ب) نصب و علامت آن «ياء». ✓ (د) نصب و علامت آن «فتحه».

۱۲) «هَجْرًا» در آیه شریفه «وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا» عبارت است از:

الف) مفعولٌ له. (ج) مفعولٌ فيه.

ب) مفعولٌ به. (د) مفعول مطلق. (نوعی) ✓